

Mažųjų Lietuvos miestų ateitis. Ar galime tikėtis jų atgimimo?

Giedrė GEDEIKYTĖ

Kas sakė, kad Lietuvoje yra tik Vilnius, Kaunas, Klaipėda, o mažieji miestai pasmerkti išnykti? Skuodo rajono savivaldybė šį stereotipą drąsiai griauna. Čia neseniai čia pristatyta Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VILNIUS TECH) studentų darbų paroda, piešianti spalvotą Skuodo miesto ateitį.

Lietuvoje yra 103 miestai – ne 3 ir ne 6. Kurį laiką didžiavomės VILNIUS TECH Urbanistikos katedros profesorius Kazio Šešelgio kurta vieninga Lietuvos apgyvendinimo sistema, kurios dėka neturėjome ištuštėjusių mažų miestų, kaip tai nutiko Latvijoje. Vis dėlto, pastaraisiais dešimtmečiais Lietuvoje stebime procesus, kai dėl per mažo gyventojų kiekio mažuosiuose miestuose naikinamos švietimo, medicinos įstaigos. Vietiniai gyventojai norėtų matyti kitokią savo gimtųjų kraštų ateitį, tačiau jie neretai priversti aukštesnės gyvenimo kokybės ieškoti kitur.

„Miestų traukimosi (angl. *shrinking cities*) reiškinys aktyviau pradėtas nagrinėti XX amžiaus pabaigoje. Yra net susiformavę tyrimų tinklai, pavyzdžiui, *Shrinking Cities International Research Network (SCIRN)*. Lietuva yra ne vienintelė, susidurianti su šiuo fenomenu, tad ugdant architektus juos būtina supažindinti su globaliu mastu vykstančiais urbanizacijos iššūkiais, tvaraus vystymo poreikiu ir šiandieninėmis miestų raidos tendencijomis“, – pasakoja VILNIUS TECH Urbanistikos katedros vedėja doc. dr. Inesa Aistratovaitė-Kurtinaitienė.

VILNIUS TECH Architektūros studijų programos studentai kasmet nagrinėja skirtingus mažus Lietuvos miestus ir kuria scenarijus, kuriais panaudojusios savivaldybės galėtų tikėtis grandininų reakcijų, atkuriančių ir stiprinančių miestų gyvybin-

(Nukelta į 40 p.)

gumą. Neseniai studentų idėjoms duris atvėrė Skuodo rajono savivaldybė: parodoje pristatyti darbai pasakoja apie Skuodo unikalumą ir galimybes augti.

„Atrodė, kad visas salės oras virpėjo nuo jaudulio, dėmesio ir noro pasidalinti gerąja patirtimi. Manau, kad šis susitikimas, visų pirma, yra labai reikšmingas patiems miesto gyventojams. Tai – galimybė pamatyti, ką gi jaunimas galvoja apie mūsų miestą? Gal kuris sugrįš į gimtinę? Atgaivinti idėjas ar gauti naujų įžvalgų išties naudinga ir progresyvu. Skuodiškiai pastebėjo neabejingą studentų požiūrį į miestą: nuo sukurtų prekinių ženklų, marškinėlių miestui iki žemaitiškos šnektos net tik projektuose, bet ir pristatymo metu“, – įspūdžiais dalinasi doc. dr. I. Alistratovaitė-Kurtinaitienė.

Parodos atidaryme dalyvavo Skuodo rajono Tarybos nariai, seniūnaičiai ir kiti bendruomenės atstovai. Visa ekspozicija itin rūpinosi vicemerė Inga Jablonskė. Lankytojai susipažino su VILNIUS TECH studentų darbais, trečiakursių parengtomis Skuodo miesto vystymo idėjomis. Iš viso buvo pristatyta daugiau kaip 20 projektų. Aštuonių autorių – Kajus Len, Aukšė Rūsyte, Viktorija Kveda-

raitė, Austėja Kizevičiūtė, Akvilė Zajančauskaitė, Karolina Mačiulskaitė, Miglė Urbanavičiūtė, Arnas Ramanauskas – dalyvavo parodos atidaryme ir renginio dalyviams pristatė savo idėjas.

Doc. I. Alistratovaitė-Kurtinaitienė akcentavo, kad pristatyti darbai pasižymi jautriu požiūriu į Skuodo specifiką: *„Skuodo mieste pro globalių iššūkių akinius buvo spęstos lokaliaios miesto problemos, susijusios su miesto urbanistinės regeneracijos, urbanistinių viešųjų erdvių tobulinimo ir kitais uždaviniais. Dažniausiai studentai siekė nedidelių intervencijų, kuriomis pasiekiamas santykinai*

Parodos rengėjai kartu su Skuodo rajono meru Stasiu Gutautu (šeštas iš kairės)

reikšmingas efektas, pabrėžiantis miesto savitumą“.

Parodos atidarymo dalyviai buvo supažindinti ir su dviem 2025 m. parengtais studijų baigiamaisiais darbais: Urbanistikos katedros absolventės Aistės Pakamorytės darbu „Besitraukiančio miesto atnaujinimo erdvinė strategija: Skuodo miesto atvejis“ ir Architektūros katedros absolvento Ryčio Gliožerio projektas „Bendruomenės kompleksas – KIEMAS“, skirtas Mosėdžiui.

„Aistė identifkavo pagrindines Skuodo miesto traukimosi priežastis ir pasiūlė miesto gaivinimo strategiją, kurioje numatytos keturios teritorijos, atnaujinamos pasitelkiant pramonės, inovacijų, turizmo, komercijos, kultūros ir paveldo branduolius. Jie vystomi etapais, remiantis ilgalaikę miesto plėtros vizija.

Ryčio baigiamasis darbas taip pat patraukė dėmesį, nes kaip tik Mosėdžio gyventojams trūksta bendruomenės komplekso. Tarybos nariai džiaugėsi projekto profesionalumu, akį traukiančiais tūriniais-erdviniais pastato sprendimais, orientuotais į vietos charakterį, tad kilo diskusijų apie galimybę toliau bendradarbiauti su darbo autoriumi“, – kalbėjo docentė.

Per pastaruosius septynerius metus VILNIUS TECH Urbanistikos katedros studentai pasiūlė idėjas daugiau nei 20-čiai mažųjų Lietuvos miestų. Daugelis jų buvo pristatytos miestų savivaldybėse, kviečiant dialogui apie galimus pokyčius, pirmiausia išnaudojant istoriškai susiklosčiusį išskirtinį miestų tapatumą – Lietuvos gyvenviečių tinklas susiformavo dar XVI amžiuje. Čia visi mažieji miestai didžiąja dalimi yra išsaugoję savo specifiškumą, kurį galima atpažinti urbanistinėje struktūroje ir pasitelkti kaip priemonę miestų vystymui.

Pasauliniai karai, planinė ekonomika ir industrinė pramoninė statyba XX a. turėjo milžinišką poveikį Lietuvos miestams, dėl to miestai supanašėjo, kai kurie net prarado istoriškai susiformavusius reikšmingus ypatumus. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, urbanistinės raidos sąlygos ir tendencijos čia pasikeitė: didelė dalis investicijų buvo nukreipta į didesnius miestus, o mažieji pradėjo susidurti su išgyvenimo iššūkiais, daugiausia – dėl demografi- nių pokyčių ir tam tikros socialinės struktūros.

Mažuose Lietuvos miestuose glūdi reikšminga Lietuvos tapatumo dalis. Tinkamos urbanistinės priemonės, savivaldybių išradingumas bei valdžios institucijų palaikymas gali padėti mažiesiems mies-

Skuode vykusios VILNIUS TECH Urbanistikos katedros studentų parodos organizatoriai ir jos pristatymo renginio dalyviai

Norinčių susipažinti su paroda ir dalyvauti jos pristatyme Skuode netrūko

tams ne tik išlikti, bet ir augti, pasiūlyti gyventojams išskirtinę gyvenimo kokybę, tokią, kokios jie neranda didmiestyje. Mažuose miestuose yra daugybė resursų, galinčių padėti kurti tvarią gyvenamąją aplinką, puoselėti tradicinį gyvenimo būdą, vietoje gaminti paklausą turinčią produkciją. Tokios gyvenvietės turi ir aibę kitų privalumų.

„Besitraukiantys miestai ir jų bendruomenės turi prisitaikyti prie naujosios situacijos ir sugebėti iškilusias problemas paversti galimybėmis. Maži miestai gali būti ir ateities gyvenimo būdu, nes vis daugiau žmonių vietoje masinio vartojimo renkasi vietos kultūra grįstas patirtis, siekia gyventi ramesnėse ir sveikesnėse erdvėse, ieško įperkamo būsto ir nori stipresnio bendruomeniškumo bei tapatumo jausmo“, – pažymi I. Aistratovaitė-Kurtinaitienė.

Nuotraukose – parodos pristatymo akimirkos, jo kūrėjai ir Skuodo miesto maketo fragmentas. Nuotraukos iš Skuodo rajono savivaldybės archyvo